

STUK TER KENNISNAME ALGEMENE VERGADERING

ONDERWERP

HWBP landelijke
ontwikkelingen en financiële
consequenties

PORTEFEUILLEHOUDER

Tom Vereijken

De Algemene Vergadering neemt kennis van

1. De nieuwe landelijke ontwikkelingen sinds de ter kennisname nota van 19 december 2023 en het landelijke besluitvormingsproces.
2. De wijze waarop het college met deze nieuwe ontwikkelingen omgaat.

Toelichting

Op 19 december 2023 heeft u kennisgenomen van het feit dat het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) veel te weinig middelen heeft om de landelijke opgave te kunnen financieren en de mogelijk impact daarvan op het starten met dijktraject 8-4, KeVos (project Ketelmeerdijk - Vossemeerdijk). Vanuit de zorgplicht hebben wij de wettelijke taak om de waterkeringen op tijd aan de veiligheidseisen te laten voldoen en voor het noodzakelijke preventieve beheer en onderhoud te zorgen. Dus zowel voor de korte termijn (2025-2036) als voor de lange termijn tot 2050 moeten landelijk en binnen de waterschappen oplossingen voor de tekorten worden gevonden.¹

Het devies is om ervoor te zorgen dat de uitvoering niet stil komt te vallen, omdat het doel 2050 dan niet gehaald kan worden. Nu stilvallen betekent afbouw van uitvoeringsorganisaties, verlies aan kennis en later een duurdere inhaalslag maken. Voor de korte termijn ligt het zoeken naar een financiële oplossing dus voor de hand.

Voor de lange termijn zal naast financiering ook gekeken worden naar hoe hard de landelijke opgave daadwerkelijk is. Maar de kans dat de verwachte grotere opgave volledig verdampt voor 2050 is evenmin realistisch, gezien de klimatologische ontwikkelingen, zeespiegelstijging, druk op ruimtegebruik en tekorten aan capaciteit en materiaal. Er moet dus ook gekeken worden naar oplossingen in andere denkrichtingen, zoals een andere manier van sturen, programmeren en bijvoorbeeld andere kaders/spelregels.

In dit voorstel wordt u meegenomen in de laatste landelijke ontwikkelingen, de keuzes die landelijk dit jaar gemaakt moeten worden en de impact daarvan op ons waterschap.

De laatste landelijke ontwikkelingen

In december bent u geïnformeerd over het verwachte tekort in het landelijke HWBP programma 2025-2036. We staan inmiddels aan het begin van het proces van het HWBP programma 2026-2037 en het op te lossen landelijke tekort bedraagt € 3,6 miljard.

Voor deze korte- en middellange termijn is het van belang om de continuïteit te borgen door een financiële maatregel te treffen. Op dit moment zijn er projecten gestart en geprogrammeerd die niet zeker zijn van financiering voor de planuitwerkingsfase en de realisatiefase. Ons project KeVos is daar een voorbeeld van. Zonder comfort op de financiering, is er een reële kans dat waterschappen in de nabije toekomst projecten stil moeten laten vallen.

Landelijke oplossingsrichtingen

Eind vorig jaar is door de Unie van Waterschappen het proces gestart om te kijken of er draagvlak bij de waterschappen en bij het Rijk is om bij te dragen aan een financiële oplossing. De lijn om de oplossing te zoeken in een vergoeding van de rentelasten van de voorfinanciering is losgelaten. Het vergoeden van rentelasten betekent dat er middelen naar de financiële sector worden gebracht en niet ten goede komen aan de versterkingsopgave. De oplossing wordt gezocht in het verhogen van de eigen bijdrage van de waterschappen.

Jaarlijks is er sprake van een dusdanige vertraging van projecten dat de verwachting is dat 70% van € 3,6 miljard voldoende is om het tekort in het 12-jarig programma te overbruggen. De denklijn hierbij is dat de waterschappen en het Rijk overeenkomstig de huidige afspraken in de Omgevingswet (Waterwet) elk de helft voor hun rekening nemen, ofwel € 1,25 miljard. Hiervoor lijkt aan beide zijden voldoende draagvlak te bestaan. De garantstelling voor het deel boven 70% vraagt nog nadere uitwerking.

Voor de langere termijn moet naast een financiële oplossing tevens gekeken worden naar de 'hardheid' van de totale opgave en mogelijke andere oplossingsrichtingen. De acties die daarvoor nodig zijn, worden nu door de Unie van Waterschappen, het Directoraat-generaal Water en Bodem (DGWB) van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en het HWBP in beeld gebracht. Omdat voor 2028, in het kader van de Omgevingswet (Waterwet), nieuwe afspraken gemaakt moeten worden tussen het Rijk en de waterschappen, moeten ook die acties nu gestart worden.

Het programma 2026-2037 moet in september worden aangeboden aan de waterschappen voor bestuurlijke consultatie door het college en wordt voor het einde van het jaar vastgesteld door het Programmabestuur van het HWBP. In de komende maand moet meer duidelijkheid komen over de bereidheid van de waterschappen om bij te dragen aan de financiële oplossing. Als dat lukt, dan kan deze extra financiering meegenomen worden in het programma 2026-2037. De waterschappen met een opgave in deze periode waarvan de financiering van één of twee fases nu nog niet geregeld is, krijgen daardoor alsnog zicht op financiering waaronder Zuiderzeeland.

De impact van de landelijke ontwikkelingen op onze begroting en de wijze waarop het college hiermee omgaat

Het college staat positief tegenover de geschetste oplossingsrichting om de jaarlijkse bijdrage aan het HWBP te verhogen. Door het bijdragen aan de financiële oplossing komt de uitvoering van de landelijke opgave en specifiek die van ons waterschap niet op korte termijn in het geding. We blijven investeren in het doel om onze keringen voor 2050 op orde te hebben, zodat we voldoen aan onze zorgplicht. Waterveiligheid kost geld, maar het prijskaartje van het niet investeren is vele malen hoger. Zeker voor onze polders die enkel bestaan bij gratie van goede keringen.

Mede op basis van het onderzoek dat het afgelopen jaar is verricht en de uitgebrachte adviezen, is duidelijk dat we naast financiële oplossingen voor de korte en lange termijn, landelijk, maar ook als waterschap moeten kijken naar onze eigen opgave. Kunnen we een nog scherper beeld krijgen van onze te versterken kilometers en hoe gaan we die versterken? Kunnen we nieuwe kennis uit innovaties toepassen? Kunnen we opgaves slim combineren bijvoorbeeld de Programmatistische aanpak grote wateren (PAGW) en het HWBP? Etc. Onze opgave verdampt echter niet. We moeten de komende jaren ook andere denkrichtingen bekijken. Zo verkent ons college bijvoorbeeld of er kansen liggen in een andere manier van samenwerken tussen de oostelijke waterschappen.

Het besluit om het project KeVos op te starten is, ondanks dat er nu geen financiering is voor de planuitwerkingsfase en de realisatiefase, gezien de recente ontwikkelingen nog steeds het goede besluit. Als er namelijk landelijk een financiële oplossing voor het tekort van € 2,5 miljard komt, dan is de kans

reëel dat er ook een oplossing komt voor de financiering van het project KeVos. Op deze wijze draagt het waterschap bij aan de alliantie, maar ook aan de oplossing voor de eigen opgave. Zekerheid over de programmering kan pas gegeven worden nadat de financiële oplossing bestuurlijk besloten is in de Commissie Waterkeringen en de Ledenvergadering.

Bij nadere landelijke besluitvorming worden de exacte financiële consequenties voor ons waterschap voor de eigen bijdrage duidelijk. Hoewel de consequenties op dit moment dus nog niet bekend zijn, laat een eerste berekening zien dat dit voor ons waterschap mogelijk € 2,9 miljoen per jaar betekent in de periode 2028-2036 (t.o.v. onze watersysteemtaak is dit ongeveer 5%). Hierbij zijn we uitgegaan van een aantal op dit moment realistische aannames (namelijk een bijdrage 50% van het Rijk, het continueren van de huidige verdeelsleutel over de waterschappen, verdeling over 8 jaar tijd, bedrag gebaseerd op 70% realisatie, prijspeil 2024). In de ontwikkelingen in de Kadernota 2025-2029, die u krijgt aangeboden in de AV van juli, wordt ingegaan op hoe we ons als waterschap kunnen voorbereiden op deze extra bijdrage.

Proces

Het college steunt de landelijke lijn en deze steun zal heemraad Vereijken ook inbrengen in de Commissie Waterkeringen van de Unie. Concreet betekent dit het onderschrijven van het 50%-50% dragen van het tekort door Rijk en waterschappen. Voor de waterschappen leidt dit tot een verhoging van de eigen bijdrage. Aan de Commissie Waterkeringen wordt 31 mei a.s. een besluit voorgelegd. Ook het Rijk besluit over deze lijn. Vervolgens wordt het uiteindelijke conceptvoorstel in de Algemene Ledenvergadering van de Unie voorgelegd. Voorafgaand aan deze Ledenvergadering wordt het besluit voorgelegd aan de Algemene Vergadering. Dit conform optie C (de AV wordt geraadpleegd over een in te brengen standpunt) zoals verwoord in de notitie 'Rol van de Algemene Vergadering van Waterschap Zuiderzeeland bij besluitvorming in de Unie van Waterschappen' (AV 25 oktober 2022).

Lelystad, 9 april 2024

het college van Dijkgraaf en Heemraden,

de secretaris-directeur,
ing. W. Slob MSc.

de dijkgraaf,
ir. H.C. Klavers.